

Activiteitenplan flora en fauna

Lendenstraat 1 Laag-Keppel

Opdrachtgever:

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Opdrachtnemer:

Eelerwoude

[Onze vestigingen](#)

088-1471100

info@eelerwoude.nl

www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer: 203633

Datum: 1-7-2025

Projectleider:

Opgesteld:

Gecontroleerd:

Status: Definitief

Versie: 1

© 2025 Eelerwoude

Dit rapport is enkelzijdig opgemaakt.

Inhoudsopgave

1	Algemene informatie	5
1.1	Inleiding project.....	5
1.2	NAW-gegevens	5
1.3	Periode vergunning	5
2	Huidige situatie	6
2.1	Huidige situatie.....	6
2.2	Voorgenomen ontwikkeling	7
3	Ecologisch inventarisatie: achtergrond.....	9
3.1	Methode inventarisatie	9
3.2	Actualiteit inventarisatiegegevens	9
4	Ecologisch inventarisatie: resultaten	10
5	Werkzaamheden en planning	11
5.1	Werkzaamheden en werkwijze	11
5.2	Eindbeeld	11
5.3	Planning werkzaamheden	11
6	Effecten	12
6.1	Gewone dwergvleermuis.....	12
6.1.1	Effect werkzaamheden: kwaliteit en kwantiteit	12
6.2	Kerkuil.....	12
6.2.1	Effect werkzaamheden: kwaliteit en kwantiteit	12
6.3	Steenmarter.....	12
6.3.1	Effect werkzaamheden: kwaliteit en kwantiteit	12
6.4	Wezel, grote bosmuis	13
6.4.1	Effect werkzaamheden: kwaliteit en kwantiteit	13
7	Verbodsbepalingen	14
7.1	Vogelrichtlijn.....	14
7.2	Habitatrichtlijn.....	14
7.3	Andere soorten.....	15
8	Doel en belang	16
8.1	Doel en belang.....	16
9	Alternatieven	17
9.1	Alternatieve locatie	17
9.2	Alternatieve inrichting	17

9.3	Alternatieve werkwijze	17
9.4	Alternatieve planning	17
10	Staat van instandhouding	18
10.1	Staat van instandhouding	18
10.2	Afbreuk staat van instandhouding	19
10.3	Zorgvuldig handelen	19
11	Maatregelen	21
11.1	Algemene maatregelen	21
11.1.1	Ecologisch werkprotocol	21
11.1.2	Ecologische begeleiding	21
11.1.3	Werken buiten kwetsbare periodes	21
11.2	Soortspecifieke maatregelen	22
11.3	Verlichting.....	24
11.4	Ongeschikt/natuurvrij maken.....	24
11.5	Locatie maatregel	25
11.6	Doel maatregel	25
	Literatuur	27

1 Algemene informatie

1.1 Inleiding project

De initiatiefnemers zijn voornemens hun erf (Lendenstraat 1, Laag-Keppel) op een natuurinclusieve manier in te richten. De bebouwing wordt gerenoveerd. Er is tevens sprake van een herbestemming. In verband met deze plannen is er reeds een toetsing uitgevoerd aan de natuurwetgeving en aan het natuurbeleid (Eelerwoude, 2024). Uit deze toetsing kwam naar voren dat er op het perceel en in de bebouwing functies van beschermde soorten aanwezig zijn. Voor deze soorten en functies wordt een vergunning voor een flora en fauna activiteit aangevraagd: gewone dwergvleermuis, kerkuil, steenmarter, wezel, grote bosmuis.

1.2 NAW-gegevens

1.3 Periode vergunning

De vergunning wordt aangevraagd voor een periode van 10 jaar vanaf het moment dat de vergunning verleend wordt. Werkzaamheden hebben een kortere doorlooptijd, maar in verband met eventuele uitloop en vertragingen wordt voor een langere periode een vergunning aangevraagd.

2 Huidige situatie

2.1 Huidige situatie

Het plangebied (Afbeelding 1) ligt in het buitengebied van Laag-Keppel, een stadje in de gemeente Bronckhorst (Provincie Gelderland). Laag-Keppel ligt tussen Doesburg en Doetinchem. Ongeveer anderhalve kilometer ten noorden van het plangebied stroomt de Oude IJssel. De omgeving van het plangebied is in agrarisch gebruik met her en der kleine bosjes, bospercelen, bomenrijen en struwelen.

Het plangebied betreft een erf aan de Lendenstraat 1 te Laag Keppel. Op het erf zijn verschillende gebouwen aanwezig: een oude boerderijwoning, een bakhuisje, oude opstallen, een kapschuur en een nieuwe(re) schuur (voormalige ligboxenstal). Een aantal van de gebouwen is oud en gedeeltelijk ingestort. De voormalige kuilsilo's aan de overkant van de Lendenweg behoren ook tot het plangebied.

Naast bebouwing is er beplanting aanwezig in de vorm van solitaire bomen, bomenrijen, een fruitboomgaard, struweel/boschages en ruigte. Ook is er een laagte in het terrein aanwezig die tijdens natte perioden watervoerend is (niet permanent). Het niet-bebouwde deel van het terrein (midden/zuid) heeft in het verleden dienstgedaan als (recreatieve) motorcrossbaan, dit reliëf is nog zichtbaar. Hier is nu sprake van ruigte. Het erf is rondom de bebouwing deels (dynamisch) verlicht.

Afbeelding 1: Begrenzing van het plangebied (rood kader) (Esri, 2024).

2.2 Voorgenomen ontwikkeling

De initiatiefnemers zijn voornemens het erf op een natuurinclusieve manier te herinrichten. Tot de ontwikkelingen behoren tevens het slopen van een aantal bijgebouwen die deels zijn vervallen en in onbruik zijn geraakt, het (in pandig) verbouwen van de oude ligstal/huidige schuur en het deels slopen en verplaatsen van de oude kapschuur. Gezien er sprake is van een uitbreiding van de woonbestemming op dit adres is tevens een herbestemming in procedure. Ook de buitenruimte wordt opnieuw ingericht. Hiervoor heeft Eelerwoude (2023) reeds een erfinrichtingsplan opgesteld (afbeelding 2). Het onderwerp is sindsdien iets aangepast. Concreter zal het volgende gebeuren bij de herinrichting:

Steen

- Een aantal schuren en wordt verwijderd;
- Een van de oude ligboxstallen is in gebruik als woning. Deze blijft zodanig behouden;
- De oude kapschuur heeft een monumentale status en wordt derhalve gedeeltelijk gesloopt en gedeeltelijk verplaatst;
- Het bakhuisje blijft behouden;
- In een later stadium wordt de vervallen oude boerderijwoning gerenoveerd. Het dak is ingestort. Het plan is om het woonhuis in huidige staat te verkopen waarna de nieuwe eigenaren de renovatie zullen uitvoeren.
- Circa 5.000 m² aan verharding wordt verwijderd;

Groen oostzijde

- Aanleg van een natuurlijke laagte met poelen tot waterkerende laag;
- De huidige Italiaanse populierenrij wordt verwijderd omdat deze niet in het beeld van het cultuurlandschap past. De aanwezige ruigte onder de populieren blijft hierbij behouden;
- Op termijn worden populieren geleidelijk vervangen door inheemse soorten;
- Oude knotwilgen rond het water blijven behouden en nieuwe knotwilgen worden aangeplant (deels reeds uitgevoerd in zuidoostelijke hoek);
- Oude eiken en fruitbomen in noordelijke hoek blijven behouden;
- Op zuidelijke erfgrens komt een zogenaamd vogelbosje/bijenbosje met inheemse soorten als veldesdoorn, meidoorn, sleedoorn, Gelderse roos, lijsterbes.
- Inrichting van bloemrijk grasland (i.p.v. de ingetekende wijngaard/moestuin uit afbeelding 2);

Groen westzijde

- Oude kuilvoersilo's zijn dichtgegroeid met onder andere opschot van populier, braam en dennenbomen. Deze worden geschoond. Rotzooi wordt opgeruimd. Randen blijven behouden.

Fauna

- Bij herinrichting worden struwelen en ruigte gefaseerd verwijderd om ervoor te zorgen dat er altijd voldoende dekking aanwezig is.
- Aanbod van witte kwikstaart-, mezen- en huismuskasten als ook een kast voor steenuil in een van de knotwilgen.
- Vleermuskasten en kast voor kerkuil.

Afbeelding 2. Voorlopig schetsontwerp (Eelerwoude, 2023).

Bosplantsoen 2 jarig maat 60-80			#
Veldesdoorn/ Spaanse aak	Acer campestre	60-80	25
Zwarte els	Alnus glutinosa	60-80	50
Krent	Amelanchier lamarckii	60-80	100
Haagbeuk	Carpinus betulus	60-80	100
Rode kornoelje	Cornus sanguinea	60-80	100
Hazelaar	Corylus avellana	60-80	40
Eenstijlige meidoorn	Crataegus monogyna	60-80	250
Kardinaalsmuts	Euonymus europaeus	60-80	25
Wilde liguster	Ligustrum vulgare	60-80	25
Inheemse vogelkers	Prunus padus	60-80	25
Sleedoorn	Prunus spinosa	60-80	50
Vuilboom/ Sporkehout	Rhamnus frangula	60-80	50
Hondsroos	Rosa canina	60-80	10
Egelantier	Rosa rubiginosa	60-80	25
Boswilg	Salix caprea	60-80	25
Geoorde wilg	Salix aurita	60-80	25
Lijsterbes	Sorbus aucuparia	60-80	100
Winterlinde	Tilia cordata	60-80	60
Gelderse roos	Viburnum opulus	60-80	125
Boompalen			#
Boompalen (incl. band en spijkers)	Onbehandeld	8x250	11
Laanbomen			#
Ratel populier	Populus tremula	10-12	2
Zomereik	Quercus robur	8-10 mk	9

Afbeelding 3. Bestellijst inheemse soorten (initiatiefnemer).

3 Ecologisch inventarisatie: achtergrond

Het aanvullende ecologische onderzoek is uitgevoerd door Eelerwoude (2024). Voor een uitgebreidere beschrijving wordt naar dit rapport verwezen.

3.1 Methode inventarisatie

Op basis van elf veldbezoeken in 2024 is het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van verblijfplaatsen en de functionele leefomgeving van vleermuizen, steenmarter, kleine marterachtigen, steenuil, kerkuil, huismus, gierzwaluw.

Datum	Type onderzoek	Start –eindtijd	Onderzoeker	Weersomstandigheden
20-2-2024	Steenuilonderzoek + kerkuil	18:00 - 19:30 Zon op: 07:39 Zon onder: 17:58		11°C -> 9°C, Droog, Zwaarbewolkt (6 tot 7), Windkracht 2 Bft
14-3-2024	Steenuilonderzoek + kerkuil	19:09 - 21:00 Zon op: 06:48 Zon onder: 18:40		14°C -> 13°C, Droog, Zwaarbewolkt (6 tot 7), Windkracht 1 Bft
10-4-2024	Steenuilonderzoek + kerkuil	20:55 - 22:15 Zon op: 06:46 Zon onder: 20:26		11°C, Droog, Lichtbewolkt (1 tot 2), Windkracht 2 Bft
18-4-2024	Huismusonderzoek	09:30 - 10:30 Zon op: 06:28 Zon onder: 20:40		7°C -> 8°C, Droog, Lichtbewolkt (1 tot 2), Windkracht 1 Bft
13-5-2024	Huismusonderzoek	09:15 - 10:15 Zon op: 05:41 Zon onder: 21:21		17°C -> 19°C, Droog, Heldere hemel (0), Windkracht 1 Bft
3-6-2024	Kraam en gierzwaluwonderzoek (+ kerkuil/steenuil)	20:30 - 23:50 Zon op: 05:17 Zon onder: 21:50		17°C, Droog, Zwaarbewolkt (6 tot 7), Windkracht 1 Bft
19-6-2024	Gierzwaluwonderzoek	20:30 - 22:00 Zon op: 05:12 Zon onder: 22:00		14°C, Droog, Lichtbewolkt (1 tot 2), Windkracht 2 Bft
2-7-2024	Kraam en gierzwaluwonderzoek (+ kerkuil/steenuil)	20:50 - 00:06 Zon op: 05:18 Zon onder: 22:00		15°C -> 12°C, Droog, Zwaarbewolkt (6 tot 7), Windkracht 2 Bft
9-7-2024	Kraamonderzoek (ochtend)	03:20 - 05:30 Zon op: 05:25 Zon onder: 21:56		17°C -> 17°C, Droog, Halfbewolkt (3 tot 5), Windkracht 3 Bft
28-8-2024	Baltsonderzoek (+ kerkuil/steenuil)	22:30 - 00:30 Zon op: 06:39 Zon onder: 20:32		21°C, Droog, Heldere hemel (0), Windkracht 1 Bft
23-9-2024	Baltsonderzoek (+ kerkuil/steenuil)	20:45 - 22:50 Zon op: 07:22 Zon onder: 19:32		17°C -> 14°C, Droog, Lichtbewolkt (1 tot 2), Windkracht 1 Bft

3.2 Actualiteit inventarisatiegegevens

Onderzoek is uitgevoerd in 2024. In geval van Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijn- soorten mag het veldonderzoek niet ouder zijn dan drie jaar. In overige gevallen geldt een periode van vijf jaar. Er zijn soorten aangetroffen die vallen onder Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijnsoorten. Het onderzoek is actueel.

4 Ecologisch inventarisatie: resultaten

Onderstaande resultaten zijn tevens weergegeven, en in sommige gevallen uitgebreider, in het rapport flora- en faunaonderzoek, Eelerwoude 2024. Voor een uitgebreidere beschrijving wordt naar dit rapport verwezen.

Sinds het onderzoek is het dak van het woonhuis ingestort en is de verblijfplaats van steenmarter daar komen te vervallen (*persoonlijke communicatie met initiatiefnemer op 26 juni 2025*).

Tabel 1: Aantal vastgestelde verblijfplaatsen in het plangebied.

Soort	Type verblijfplaats	Aantal	Locatie
Gewone dwergvleermuis	Zomerverblijfplaats	1	Oostelijke schoorsteen
	Zomer-, balts-/paarverblijfplaats	1	Onder boeiboord/ regenpijp boven schuurdeur
Kerkuil	Rust- en/of nestlocatie	1	Nok schuur aan oude boerderij op oude brandwerende muur.
Steenmarter	Verblijfplaats	1	Woonhuis onder dak. Reeds vervallen. Potentieel: Onder (braam)struwelen en ruigtes op erf
Wezel	Verblijfplaats	1	Potentieel: Onder (braam)struwelen en ruigtes op erf
Grote bosmuis	Verblijfplaats	1	Potentieel: Onder (braam)struwelen en ruigtes op erf

5 Werkzaamheden en planning

5.1 Werkzaamheden en werkwijze

De initiatiefnemer is voornemens de bebouwing gedeeltelijk te verplaatsen en te renoveren. Opgaand groen wordt gedeeltelijk verwijderd. Er komen nieuwe groene elementen voor terug.

5.2 Eindbeeld

Het eindbeeld is een natuurinclusief erf, Daaronder valt onder andere het realiseren van een natuurlijke laagte met poelen, het aanplanten van inheemse bomen en struiken en het realiseren van bloemrijk grasland. Voor de inrichting worden braamstruwelen en ruigtestroken verwijderd en worden een aantal bomen (Italiaanse populieren) gekapt. In het plan zijn ook verschillende faunavoorzieningen opgenomen, zoals mezen-, huismus-, witte kwikstaartkasten als ook steenuil- en kerkuil kasten en vleermuiskasten. In een later stadium wordt de oude boerderij gerenoveerd. Het plan is om het woonhuis in huidige staat te verkopen waarna de nieuwe eigenaren de renovatie zullen uitvoeren.

5.3 Planning werkzaamheden

De sloop- en renovatiewerkzaamheden zullen naar verwachting eind 2025 starten. Hierbij wordt rekening gehouden met de kwetsbare periode van aangetroffen soorten, namelijk de broed- en voortplantingsperiode en de winterrustperiode van gewone dwergvleermuis.

6 Effecten

6.1 Gewone dwergvleermuis

Van gewone dwergvleermuis zijn er twee verblijfplaatsen aangetroffen, één in de woning en één in de aanliggende schuur. Het gaat om een zomerverblijfplaats en een zomer-/baltzverblijfplaats. Dit betreffen kleine verblijfplaatsen.

6.1.1 Effect werkzaamheden: kwaliteit en kwantiteit

Het leefgebied van gewone dwergvleermuis blijft met het planvoornemen gelijk en wordt op de lange termijn zelfs verbeterd. Ook in de omgeving is en blijft voldoende foerageergebied aanwezig. Met het verdwijnen van twee verblijfplaatsen wordt middels acht alternatieven gecompenseerd. Op deze wijze is zowel de kwaliteit als de kwantiteit van leefgebied voor gewone dwergvleermuis geborgd.

6.2 Kerkuil

De kerkuil maakt jaarrond gebruik van diens verblijfplaats(en) en hebben ze meerdere rust- en verblijfplaatsen op een erf en/of de omgeving. In dit geval is er sprake van één broedplaats van kerkuil in de schuur aan het woonhuis. Hier zijn braakballen en krijtstrepen aangetroffen. De nestlocatie bevindt zich op de brandwerende muur tussen het woonhuis en de aangrenzende stal.

6.2.1 Effect werkzaamheden: kwaliteit en kwantiteit

Er zijn tijdens het aanvullende onderzoek kerkuilen op het erf aangetroffen. Elke avond was er tenminste één kerkuil gevonden, tot een maximaal van drie individuen tegelijk. De kerkuil heeft een groot leefgebied en is daardoor minder afhankelijk van geschikt leefgebied op het erf. In de omgeving is voor de kerkuil voldoende geschikt leefgebied aanwezig, wat met het planvoornemen ongewijzigd blijft. Wel dient de vermoedelijke broedplek te worden behouden of gecompenseerd. De initiatiefnemer is in overleg met de kerkuilenwerkgroep voor een juiste aanpak. Op deze manier zullen de werkzaamheden geen negatief effect hebben op de kwaliteit, danwel kwantiteit van leefgebied voor de kerkuil.

6.3 Steenmarter

De steenmarter is in het plangebied meermalen op camera gezien. Ook is een verblijfplaats bekend op de zolder van het woonhuis. Deze verblijfplaats is komen te vervallen door het inzakken van het dak. Steenmarter heeft in zijn territorium meerdere verblijfplaatsen. Op het erf blijven er ten allen tijde voldoende struwelen aanwezig waaronder de steenmarter zijn verblijf kan hebben.

6.3.1 Effect werkzaamheden: kwaliteit en kwantiteit

Er is tijdens het aanvullende onderzoek een verblijfplaats van steenmarter aangetroffen op de zolder van het woonhuis. Daarnaast zal ook het erf gebruikt worden als onderdeel van het leefgebied, zoals foerageergebied. Met name onder (braam)struwelen kunnen rustplaatsen aanwezig zijn. De verblijfplaats op zolder is reeds komen te vervallen en wordt niet extra gecompenseerd. Op het erf blijven er ten allen tijde voldoende struwelen aanwezig waaronder de steenmarter zijn verblijf kan hebben. Het leefgebied zal met de ecologische inrichting worden verbeterd. Op deze manier zullen de werkzaamheden geen negatief effect hebben op de kwaliteit, danwel kwantiteit van leefgebied.

6.4 Wezel, grote bosmuis

Er zijn tijdens het aanvullende camera onderzoek individuen van wezel en mogelijk grote bosmuis aangetroffen. Genoemde soorten hebben hun vaste verblijf- en rustplaatsen onder (braam)struwelen en ruigten.

6.4.1 Effect werkzaamheden: kwaliteit en kwantiteit

Binnen het plangebied is ongeveer 1 ha. geschikt leefgebied aanwezig voor wezel en grote bosmuis. Aanwezige struwelen worden grotendeels behouden zodat er ten allen tijde voldoende dekking en foerageermogelijkheden blijven voor deze soorten. Daarbij zal de herinrichting van het terrein voordelig zijn voor genoemde soorten. Er worden diverse inheemse soorten aangeplant en er komt een natuurlijke poel. Op deze manier zullen de werkzaamheden geen negatief effect hebben op de kwaliteit, danwel kwantiteit van leefgebied.

7 Verbodsbepalingen

7.1 Vogelrichtlijn

Het opzettelijk doden of vangen van nature in Nederland levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn (artikel 5.1, lid 2 onder g Ow gelezen in samenhang met artikel 11.37 lid 1 onder a Bal)
N.v.t.

Het opzettelijk wegnemen, vernielen of beschadigen van nesten van vogels, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid (artikel 5.1, lid 2 onder g Ow gelezen in samenhang met artikel 11.37 lid 1 onder b Bal)

Er wordt een vergunning aangevraagd voor het wegnemen van een potentiële nestlocatie van kerkuil.

Het rapen en onder zich hebben van eieren van vogels bedoeld in het eerste lid (artikel 5.1, lid 2 onder g Ow gelezen in samenhang met artikel 11.37 lid 1 onder c Bal)
N.v.t.

Het opzettelijk storen van vogels als bedoeld in het eerste lid (artikel 5.1, lid 2 onder g Ow gelezen in samenhang met artikel 11.37 lid 1 onder d Bal)
N.v.t.

7.2 Habitatrictlijn

Het opzettelijk doden of vangen van in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrictlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten, bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied (artikel 5.1, lid 2 onder g Ow gelezen in samenhang met artikel 11.46 lid 1 onder a Bal)
Vergunning voor het doden en vangen is niet nodig. Er worden voldoende maatregelen genomen om doden en vangen van gewone dwergvleermuis te voorkomen vanuit de zorgplicht. Incidentele slachtoffers vallen niet onder de reikwijdte van de wet. Vergunning voor het doden en vangen van dieren is dan ook niet nodig.

Het opzettelijk verstoren van dieren als bedoeld in het eerste lid (artikel 5.1, lid 2 onder g Ow gelezen in samenhang met artikel 11.46 lid 1 onder b Bal)

N.v.t. Hoewel het opzettelijk verstoren van de aanwezige beschermde diersoorten niet geheel vermijdbaar is, kunnen bij een juiste handelswijze deze wel tot een minimum beperkt worden, gelet op de zorgplicht. Vergunning voor het opzettelijk verstoren van het dier is dan ook niet nodig.

Het opzettelijk vernielen of rapen van eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur (artikel 5.1, lid 2 onder g Ow gelezen in samenhang met artikel 11.46 lid 1 onder c Bal)
N.v.t.

Het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid (artikel 5.1, lid 2 onder g Ow gelezen in samenhang met artikel 11.46 lid 1 onder d Bal)

Met het planvoornemen komen twee kleine verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis te vervallen. Hiervoor wordt een vergunning aangevraagd. Het betreft geen permanente aantasting omdat alternatieven worden aangeboden.

Het opzettelijk plukken en verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen van planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied (artikel 5.1, lid 2 onder g Ow gelezen in samenhang met artikel 11.46 lid 1 onder e Bal)

N.v.t.

7.3 Andere soorten

Het opzettelijk doden of vangen van in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij de Omgevingswet (artikel 5.1, lid 2 onder g Ow gelezen in samenhang met artikel 11.54 lid 1 onder a Bal)

Vergunning voor het doden en vangen is niet nodig. Er worden voldoende maatregelen genomen om doden en vangen van steenmarter, wezel en grote bosmuis te voorkomen vanuit de zorgplicht. Incidentele slachtoffers vallen niet onder de reikwijdte van de wet.

Het opzettelijk beschadigen en vernielen van de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a (artikel 5.1, lid 2 onder g Ow gelezen in samenhang met artikel 11.54 lid 1 onder b Bal)

Met het planvoornemen komen potentiële verblijfplaatsen van steenmarter, wezel en grote bosmuis onder struweel en ruigte tijdelijk te vervallen. Hiervoor wordt een vergunning aangevraagd.

Het opzettelijk plukken en verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen van vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B van de Omgevingswet in hun natuurlijke verspreidingsgebied (artikel 5.1, lid 2 onder g Ow gelezen in samenhang met artikel 11.54 lid 1 onder c Bal)

n.v.t.

8 Doel en belang

8.1 Doel en belang

Met onderhavige ontwikkeling worden een aantal doelen bediend, namelijk:

- Renoveren van in verval geraakte bebouwing;
- Verwijderen van in onbruik geraakte bebouwing;
- Vergroten aantal woningen (verminderen van woningnood);
- Verbeteren van ecologische waarden op het perceel;

Wettelijke belangen variëren enigszins tussen de verschillende soortgroepen. Belangen zijn benoemd in onderstaande artikelen:

- 7.8a en 8.74j Bkl en 11.44 Bal (Vogelrichtlijn);
- 5.18 en 5.29 Ow, 8.74k lid 1 en 7.8a lid 2 onder b Bkl, 11.52 Bal (Habitatrichtlijn);
- 5.18 en 5.29 Ow, 8.74l lid 1 en 7.8a lid 2 onder c Bkl en 4.30 lid 2 onder c Bkl, 11.54 lid 2 Bal (Andere soorten).

Vogelrichtlijn

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;

Habitatrichtlijn

- in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;

Andere soorten

- in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden of van kleinschalige bouwactiviteiten, met inbegrip van het daarop volgende gebruik van het gebied of het gebouwde;

9 Alternatieven

9.1 Alternatieve locatie

De ontwikkeling is locatie specifiek. Het perceel is eigendom van de initiatiefnemers. Het gaat dus specifiek om deze locatie.

9.2 Alternatieve inrichting

Het behoud van de schuren is geen redelijk alternatief omdat de schuren geen functie meer hebben. Het niet renoveren en slopen van de bebouwing zal uiteindelijk resulteren in verder verval en gevaarlijke situaties. Een ongewenste ontwikkeling die zorgt voor een verloedering van het erf en landschap en kan leiden tot illegale situaties en ongewenst gebruik.

9.3 Alternatieve werkwijze

De werkzaamheden worden zodanig uitgevoerd dat negatieve effecten op beschermde soorten en functies zoveel mogelijk worden voorkomen. Daar waar dit niet mogelijk is worden tijdig geschikte alternatieven aangeboden. Bij het aanbieden van alternatieven wordt er altijd van uitgegaan dat er meer alternatieven zijn dan in de oorspronkelijke (huidige) situatie aan de orde is.

9.4 Alternatieve planning

In de planning wordt rekening gehouden met de kwetsbare periodes van broedvogels en gewone dwergvleermuis.

Sloop- en renovatiewerkzaamheden worden niet uitgevoerd tijdens de broedperiode en voortplantingsperiode van gewone dwergvleermuis, evenmin in de winterrustperiode van gewone dwergvleermuis.

Bij het verwijderen van struwelen en ruigten wordt rekening gehouden met de voortplantingsperiode van steenmarter, wezel en grote bosmuis. Op deze wijze is een negatief effect als gevolg van planning niet aan de orde.

10 Staat van instandhouding

10.1 Staat van instandhouding

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is de meest algemene vleermuissoort in Nederland en wordt in het gehele land aangetroffen. De huidige trend in aantallen en verspreiding is stabiel en de soort heeft een gunstige staat van instandhouding (Vogel *et al.*, 2013 en Broekmeyer *et al.*, 2015). De gewone dwergvleermuis wordt gedurende het jaar voornamelijk aangetroffen in gebouwen. De soort maakt gebruik van allerlei spleetvormige ruimten zoals spouwmuren, achter gevelbetimmering en dakbeschot. Deze verblijfplaatsen kunnen een functie hebben als kraam-, zomer-, paar- of winterverblijf of een combinatie hiertussen. Vliegroutes volgen zoveel mogelijk lijnvormige structuren en ze jagen in gesloten tot halfopen landschap. De (belangrijke) vliegroutes en foerageergebieden vormen samen met de verblijfplaatsen de functionele leefomgeving van vleermuizen.

Kerkuil

Van de kerkuil is de landelijke staat van instandhouding beoordeeld als gunstig. De uilen broeden verspreid over het hele land, voornamelijk in agrarisch gebied. Ook voor kerkuil zijn dichtheden het hoogst in onder andere oost-Nederland. De Gelderse staat van instandhouding van de kerkuil is wordt dan ook beoordeeld als gunstig (SOVON, 2019). De jaarlijkse aantallen zijn sterk verbonden met het voedselaanbod (voornamelijk veldmuizen).

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Verspreiding	Populatie	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
gunstig	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig

Steenmarter

De exacte getallen van de steenmarter populatie in Nederland zijn onbekend (kennislacune). Bekend is dat deze soort in onder andere Oost-Nederland in aanzienlijk aantal voorkomt. De huidige populatieomvang wordt dan ook als ‘gunstig’ beoordeeld. De steenmarter is vroeger zwaar bejaagd. Voor de verandering van de jachtwet in 1948 was de steenmarter nagenoeg uitgeroeid in Nederland. Tegenwoordig wordt de soort in het oosten en noorden van Nederland veel waargenomen en de populatie wordt hier gezien als stabiel. De soort breidt zijn areaal verder naar het westen uit, waardoor ook het aantal daar toeneemt (Broekhuizen *et al.*, 2010). De beoordeling van de populatie trend is daarom ‘verbeterend’.

Wezel

De Svl van wezel is onvoldoende bekend, omdat populatiegroottes onbekend zijn. Wel komt de wezel door heel Nederland voor, behalve op de Waddeneilanden. De status is ‘gevoelig’ op de Rode Lijst. De landelijke populaties laten een afnemende trend zien. Het is aannemelijk dat het verdwijnen van kleinschalig “rommelig” landschap met veel lijnvormige elementen en een afname van pieken in de woelmuispopulaties zorgen voor een algehele afname (Zoogdiervereniging en Stichting kleine marters). Andere mogelijke factoren zijn het toenemende verkeer, intensivering van de landbouw en het gebrek aan schuilmogelijkheden (Zoogdiervereniging).

Grote bosmuis

De Svl van de grote bosmuis is niet bekend, maar de soort laat een sterk toenemende populatietrend zien (Broekhuizen et al, 2016). De soort komt met name voor in het oosten en laat hier een uitbreiding van het leefgebied zien. Het toekomstperspectief is naar verwachting gunstig.

10.2 Afbreuk staat van instandhouding

Kerkuil

Met de ontwikkeling komt een vermoedelijke nestlocatie van kerkuil te vervallen. Voor kerkuil is, en blijft, er voldoende geschikt leefgebied aanwezig. Door twee alternatieve nestplekken aan te bieden, kan de kerkuil dit leefgebied blijven gebruiken en is er geen sprake van een afbreuk van de staat van instandhouding.

Steenmarter

De aangetroffen verblijfplaats maakt onderdeel uit van een netwerk van verblijfplaatsen. De steenmarter heeft tot tientallen verblijfplaatsen binnen het territorium. Met het wegnemen van één verblijfplaats, zal er geen sprake zijn van een negatief effect op de lokale staat van instandhouding. Voldoende alternatieve verblijfplaatsen en leefgebied zijn, en blijven, in nabijheid aanwezig. Doordat er ten allen tijde voldoende leefgebied en verblijfplaatsen aanwezig zijn op het erf, en de herinrichting bijdraagt aan geschikt leefgebied, doen de werkzaamheden geen afbreuk aan de staat van instandhouding van de steenmarter.

Wezel

Afbreuk aan de lokale gunstige staat van instandhouding is niet aan de orde, omdat maatregelen worden genomen om individuen te ontzien en in de randen van het plangebied voldoende uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn en blijven. Doordat er ten allen tijde voldoende leefgebied en verblijfplaatsen aanwezig zijn op het erf, en de herinrichting bijdraagt aan geschikt leefgebied, doen de werkzaamheden geen afbreuk aan de staat van instandhouding van de wezel.

Grote bosmuis

Afbreuk aan de lokale gunstige staat van instandhouding is niet aan de orde, omdat maatregelen worden genomen om individuen van grote bosmuis te ontzien en in en net buiten het projectgebied voldoende uitwijkmogelijkheden beschikbaar zijn en alternatief leefgebied wordt gerealiseerd. Doordat er ten allen tijde voldoende leefgebied en verblijfplaatsen aanwezig zijn op het erf, en de herinrichting bijdraagt aan geschikt leefgebied, doen de werkzaamheden geen afbreuk aan de staat van instandhouding van de steenmarter.

10.3 Zorgvuldig handelen

Tijdens de werkzaamheden wordt rekening gehouden met de algemene zorgplicht. Dit houdt in dat alle handelingen die een nadelig effect zouden kunnen hebben op (beschermde en onbeschermde dieren en planten), achterwege worden gelaten. Hierbij kan gedacht worden aan het werken in één richting en het gefaseerd uitvoeren van de werkzaamheden, zodat dieren kunnen vluchten. Werkzaamheden aan groen, zoals de herinrichting van de buitenruimte, worden gefaseerd uitgevoerd.

Daarnaast worden maatregelen getroffen, zodat beschermde diersoorten niet negatief beïnvloed worden door de werkzaamheden. Er worden bijvoorbeeld geen schadelijke werkzaamheden uitgevoerd tijdens het broedseizoen en de kraamperiode. Ook worden geen sloop- en renovatie werkzaamheden van de oude woonboerderij uitgevoerd gedurende de winterrustperiode van de betreffende vleermuissoorten. Voorafgaand aan de werkzaamheden worden maatregelen genomen om te voorkomen dat dieren gebruik maken van de verblijfplaatsen. Daarnaast worden handelingen achterwege gelaten of extra maatregelen genomen om te voorkomen dat door de te nemen werkzaamheden nadelige effecten op flora en fauna worden veroorzaakt.

Globaal wordt ervoor gezorgd dat werkzaamheden niet na zonsondergang worden uitgevoerd, zodat verstoring op de nachttactieve soorten als vleermuizen zoveel mogelijk wordt voorkomen. Ook worden zo weinig mogelijk verstoringbronnen ingezet als aggregaten of verlichting.

Maatregelen worden in een ecologisch werkprotocol opgenomen. Dit protocol is tijdens de werkzaamheden op de locatie aanwezig en onder betrokken medewerkers bekend. Tijdens de werkzaamheden staat een ter zake kundige paraat voor vragen en onvoorziene situaties.

11 Maatregelen

11.1 Algemene maatregelen

- Voer werkzaamheden uit onder begeleiding van een deskundige, een ecooloog.
- Werkzaamheden worden uitgevoerd conform het ecologisch protocol, dat te allen tijde beschikbaar dient te zijn binnen het werkterrein en onder de betreffende medewerkers bekend te zijn.
- Werk buiten de kwetsbare periodes van soorten.
- Maak bebouwing ongeschikt voor soorten alvorens de werkzaamheden te starten. Doe dit buiten de kwetsbare periodes van betreffende soorten.
- Werk in één richting zodat dieren uit zichzelf kunnen vluchten naar terrein buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.
- Houd het werkterrein zo klein mogelijk en leg één of zo min mogelijk werkwegen aan.

11.1.1 Ecologisch werkprotocol

Alle te nemen maatregelen worden in een ecologisch werkprotocol samengevat, evenals de aanvullende voorwaarden uit de vergunning. Dit protocol is tijdens de werkzaamheden op de locatie aanwezig en onder alle betrokken medewerkers bekend. Ook eventuele aanvullende voorwaarden uit de vergunning worden hierin meegenomen. De uitvoerder ziet erop toe dat het protocol gevolgd wordt.

11.1.2 Ecologische begeleiding

Een ecologisch deskundige op het gebied van grote bosmuis, wezel, kerkuil, steenmarter en gewone dwergvleermuis begeleidt bij de werkzaamheden. Mocht de uitvoerder bijzonderheden ten aanzien van bijvoorbeeld broedvogels, vleermuizen of andere beschermde soorten bemerken, dan neemt hij contact op met de ecologisch adviseur. Betreffende adviseur is werkzaam als adviseur ecologie bij Eelerwoude en heeft ruime ervaring met de betreffende soorten, het uitvoeren van QuickScans en nader onderzoek en toetsingen aan de Omgevingswet, alsmede de begeleiding hiervan. De ecologische begeleiding van de werkzaamheden wordt vastgelegd in een logboek.

11.1.3 Werken buiten kwetsbare periodes

De werkzaamheden zijn op te splitsen in twee categorieën: werkzaamheden aan bebouwing en werkzaamheden op het buitenterrein (weghalen van struwelen en ruigtes). In onderstaande tabellen staan de kwetsbare periodes per soort weergegeven. Voor werkzaamheden aan de bebouwing is het mogelijk deze natuurvrij te maken tussen 1 september en 1 november, met inachtneming van de gewenningsperiode voor alternatieven (ten minste 3 maanden).

Werkzaamheden aan bebouwing (kerkuil, gewone dwergvleermuis)												
	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Vleermuizen												
Kerkuil*												

*periode 1 sept – 15 dec. bij tweede leg.

Voor de buitenwerkzaamheden kunnen deze worden uitgevoerd buiten de voortplantingsperiodes van betreffende soorten. Hierbij is gelijk rekening gehouden met de broedperiode van vogels. Opgaand groen kan verwijderd worden in de wintermaanden, tussen 1 oktober en 15 februari.

Werkzaamheden buiten (steenmarter, wezel, grote bosmuis)												
	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Steenmarter												
Wezel*												
Grote bosmuis												

* Periode 1 juli t/m 31 oktober bij tweede leg.

11.2 Soortspecifieke maatregelen

Gewone dwergvleermuis

Als gevolg van de renovatie komen twee kleine verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis te vervallen. Alternatieven dienen tenminste 3 maanden voor start van de versturende werkzaamheden binnen 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaatsen aanwezig te zijn. Alternatieven betreffen 8 kleine kasten aan bebouwing zoals VMT1(a) van Unitura of soortgelijk. Een geschikte locatie is de zuidzijde van de ligboxenstal. Vier van deze kasten mogen worden vervangen door 1 paalkast zoals VMPT1 van Unitura of soortgelijk. De paalkast is direct een permanente voorziening.

In de eindsituatie dienen er dan ook 8 kasten te worden ingebouwd in de nieuwbouw/ nieuwe situatie zoals de VMPM1(e) van Unitura of soortgelijk. Deze kasten kunnen aan elkaar geschakeld worden door de tussenschotten te verwijderen, maximaal 2x 4 kasten.

Afbeelding 4. VMT1a van Unitura voor aan bebouwing. Tijdelijk.

Afbeelding 5. Inbouwvoorziening VMPM1e van Unitura.

Afbeelding 6. VMPT1 van Unitura, staat los.

Kerkuil

Als gevolg van de renovatie komt er een nestlocatie van kerkuil te vervallen. In overleg met de plaatselijke kerkuilenwerkgroep wordt deze locatie vervangen door een kerkuilkast in de ligboxenstal. Deze is bereikbaar via een gat door de gevel. In de eindsituatie kan er in de verplaatste kapschuur eveneens een kerkuilkast worden aangeboden.

Afbeelding 7. Kerkuilkast KULT1 van Unitura als voorbeeld.

Steenmarter, wezel, grote bosmuis

In de huidige situatie is het geschikte leefgebied voor steenmarter, kleine marterachtigen en grote bosmuis circa 1 hectare. Het terrein zal gefaseerd worden omgevormd zodat er ten allen tijde voldoende dekking en foerageermogelijkheden aanwezig blijven. Genoemde soorten zullen potentiële verblijfplaatsen onder ruigte en opgaand groen behouden. Daarnaast blijven de structuurrijke randen aanwezig, als ook ruigte in de noordelijke hoek en ten zuidwesten, zie afbeelding 8.

Afbeelding 8. Groenzones die behouden blijven.

Behalve het behoud van de randen en groenzones worden knotwilgen en in heemse bomen aangeplant. Langs de zuidelijke erfgrens komt een vogel- en bijenbosje. In het ontwerp zijn er verbindingzones zichtbaar waarlangs soorten zich kunnen blijven verplaatsen over het terrein. Met de aanplant van diverse inheemse soorten, de aanleg van de laagte met poelen, de omvorming van het terrein naar bloemrijk grasland, wordt het gebied geschikter voor genoemde soorten.

Na werkzaamheden:

- ruigte laten ontstaan door gefaseerd maaibeheer, zodat er altijd voldoende dekking aanwezig is, ook rond de oevers van de laagte met poelen.
- maa- en snoeiwerkzaamheden vinden gefaseerd plaats, waardoor ook in de winter voldoende aaneengesloten dekking aanwezig blijft. Werk in en rondom geschikte voorplantingsplaatsen vindt zoveel mogelijk plaats buiten de kwetsbare periode (15 maart tot 1 september).

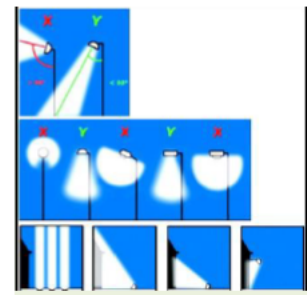
11.3 Verlichting

Een aantal nachtactieve dieren, zoals vleermuizen, uilen en marters, zijn gevoelig voor verlichting. Er zijn soorten die kunstlicht zoveel mogelijk vermijden. Het plaatsen van verlichting bij in -en/of uitvliegopeningen, vliegroutes en foerageergebieden kunnen barrières ontstaan waardoor de vleermuizen van de verblijfplaatsen, vliegroute en/of foerageergebied afzien.

Op dit moment is binnen en rondom het plangebied verlichting aanwezig. De verlichting beperkt zich tot eventuele verlichting aan bebouwing en straatlantaarns en in de nieuwe situatie zal de verlichting mogelijk toenemen.

Er dient te allen tijde rekening gehouden te worden met verlichting, door verlichting tot een minimum te beperken en directe verlichting van de omgeving en onverlichte gebiedsdelen te voorkomen. Om lichthinder te voorkomen en het gebied aantrekkelijk te maken voor vleermuizen kunnen verschillende maatregelen getroffen worden:

- Verlichting alleen plaatsen waar het echt nodig is;
- Verlichting alleen aan op het moment wanneer het nodig is (dynamische verlichting)
- Verlaag de hoogtes van de lichtmasten zodat boomkronen onverlicht blijven;
- Beperk verstrooiing van het licht tot een minimum door gebruik van aangepaste armatuur;
- Geen verlichting plaatsen bij in-en/of uitvliegopeningen en vliegroutes.

11.4 Ongeschikt/natuurvrij maken

Het ongeschikt/natuurvrij maken van de bebouwing dient plaats te vinden voor start van de werkzaamheden en buiten de kwetsbare periodes.

- Dekking biedende beplanting en rommel direct rond de bebouwing wordt verwijderd, zodat er geen geschikte schuil- en verblijfplaatsen rond de bebouwing aanwezig zijn. Hierbij wordt het aanwezige gras kort gemaaid.
- Nest van kerkuil wordt handmatig verwijderd of middels het gebruik van afschrikkende middelen zoals licht en geluid ongeschikt gemaakt. Indien nodig worden toegangen gedicht nadat de aanwezigheid van de soort in het gebouw is uitgesloten.

- Het aanbrengen van werende maatregelen voor vleermuizen (schuimrubber in combinatie met exclusion flaps) rond de oostelijke schoorsteen en onder de boeiboord/ achter regenpijp boven schuurdeur in de periode waarin vleermuizen actief zijn (globaal van 1 april tot 31 oktober, afhankelijk van de weersomstandigheden).

Het aanbrengen van werende middelen wordt alleen uitgevoerd wanneer de avondtemperaturen op twee aaneengesloten dagen hoger zijn dan 10°C. Het natuurvrij maken gebeurt middels het dichten van open stootvoegen, gevelpannen en boeidelen met rugvulling in combinatie met zgn. 'exclusion flaps'.

Afbeelding 9: exclusion flap (EF1 van Unitura).

Controle ronde ongeschikt maken

Het ongeschikt maken van de bebouwing wordt gecontroleerd op effectiviteit middels het uitvoeren van een controleronde. Deze controleronde wordt 's nachts, onder voor vleermuizen gunstige weersomstandigheden uitgevoerd. Indien tijdens deze ronde geen in-/uitvliegende vleermuizen worden aangetroffen worden de plangebieden vrijgegeven. Indien er onverhoopt toch in-/uitvliegende vleermuizen worden aangetroffen dient de bebouwing opnieuw ongeschikt gemaakt te worden, gevolgd door een controleronde. Dit proces wordt herhaald tot de bebouwing natuurvrij is verklaard.

Controle of bebouwing natuurvrij is vindt plaats door een ter zake deskundige, een ecooloog van Eelerwoude. Deze houdt een logboek bij van de bevindingen.

11.5 Locatie maatregel

De uitvoering van de bovengenoemde maatregelen zijn locatie gebonden. In overleg met de opdrachtgever worden de alternatieven zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke verblijfplaats geplaatst, maar uiteraard wel buiten de invloedsferen van de voorgenomen werkzaamheden. De locaties van de voorzieningen worden opgenomen in het ecologisch werkprotocol.

11.6 Doel maatregel

Met de voorgenomen maatregelen worden te allen tijde verblijfplaatsen aangeboden aan genoemde soorten. Hierdoor worden negatieve effecten zo veel mogelijk voorkomen. Daardoor wordt de gunstige staat van instandhouding van de soorten (lokaal) gegarandeerd. Daarnaast worden de maatregelen uitgevoerd in het kader van zorgvuldig handelen (zorgplicht).

10.5 Effectiviteit maatregel

Bovengenoemde maatregelen (zowel mitigerende als permanente verblijfplaatsen) zijn aannemelijk effectief, omdat de lokale omstandigheden ten opzichte van de soort weinig veranderen. De praktijk leert dat alternatieven in gebruik worden genomen door de soorten.

10.6 Afhankelijkheid derden

Voor het realiseren van de alternatieve verblijfplaatsen op het erf is er geen sprake van een afhankelijkheid van derden. In geval hiervan afgeweken dient te worden is er sprake van een afhankelijkheid.

10.7 Monitoring

De alternatieve verblijfplaatsen worden ruim voor aanvang van de werkzaamheden aangebracht en zijn bewezen effectief. Het monitoren van de effectiviteit van de maatregelen is daarom niet noodzakelijk.

Literatuur

BIJ12 (2024). Kennisdocument Kleine marterachtigen. Bunzing – Hermelijn – Wezel (versie 1.1, juli 2024).

BIJ12 (2017a). Kennisdocument Kerkuil versie 1.0, juli 2017.

Broekhuizen S., Spoelstra K. Thissen J.B.M., Canters K.J., Buys J. (2016). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Natuur van Nederland 12, Naturalis Biodiversity Center, Leiden.

Eelerwoude (2024). Aanvullend onderzoek Lendenstraat 1 Laag- Keppel.

SOVON (2022). Staat van instandhouding van soorten van de Vogelrichtlijn zonder instandhoudingsdoelen in Natura 2000-gebieden. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Zoogdiervereniging (2020). Basisrapport Rode Lijst Zoogdieren 2020. Zoogdiervereniging in opdracht van LNV. Nijmegen.

Webpagina's, bezocht op 5-6-2025:

<https://stichtingkleinemarters.nl/algemene-info-over-kleine-marters/>

<https://www.verspreidingsatlas.nl/>

<https://www.zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten/grote-bosmuis>

<https://www.zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten/steenmarter>

<https://www.zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten/wezel>

<https://www.zoogdiervereniging.nl/actueel/nieuws/beschermde-grote-bosmuis-verovert-noordoost-nederland>

Eelerwoude

Op weg naar 100% natuurinclusief ➤

www.eelerwoude.nl